

İngiliz Mandası Döneminde Filistin'deki Yahudi Yeraltı Örgütleri ve Faaliyetleri

• Serdal İlbaş^a

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortadoğu'daki varlığının son bulmasıyla İngilizler, bölgede başat güç konumuna yükselmişlerdir. İngilizler Osmanlı sonrası Filistin'de manda rejimi tesis etmiş ve bu rejim bölgede demografik durumu değiştiren politikalar izlemiştir. İngilizler 1917'de ilan edilen Balfour Deklarasyonu'na dayanarak bölgede Yahudi varlığını desteklemiştir. Fakat bölgede değişen demografik durumu kendi varlığına bir tehdit olarak gören yerli Filistinliler ile İngilizler tarafından desteklenen Yahudiler arasında gerginlikler şiddete dönüşmüştür. Bu şiddette, resmi Siyonist örgütün pasifliğini ve İngilizlerin Yahudi göçünü kısıtlayan kararlarına tepki gösterenler tarafında kurulan Yahudi yeraltı örgütleri rol oynamıştır. Çok geçmeden bu örgütler, İngilizlere yönelik terör faaliyetlerine girmişmiş ve nihayetinde İngilizlerin bölgeden ayrılmasına neden olmuşlardır. Böylece bölgedeki korumasız sivil Filistinlilere karşı katliamlar gerçekleştirmişlerdir. Bu katliamlar İsrail Devleti kurulduktan sonra da devam ederek günümüze kadar gelmiştir. Bu çalışma en genel anlamda İsrail Devleti'nin Filistinlilere yönelik şiddetinin temeli neye dayandığını araştırmaktadır. Nitel araştırma yöntemine dayanan bu çalışma, İsrail Devleti kurulmadan önce İngiliz Mandası döneminde Filistin'de faaliyet gösteren Yahudi yeraltı örgütleri olan Etzel, Lehi ve Palmach gruplarının ideolojileri ve eylemlerini konu almaktadır. İsrail Devleti kurulduktan sonra bu örgütler yeni devletin savunma kuvvetinin omurgasını oluşturmuş ve liderleri de devletin politikasında söz sahibi olmuşlardır. Böylece bu örgütlerin ideolojileri günümüze kadar İsrail politik sisteminde varlığını devam etme fırsatı bulmuşlardır. Bu bağlamda çalışma, Yahudi yeraltı örgütlerinin sahip oldukları ideolojilerden yola çıkarak İsrail Devletinin Filistinlilere uyguladığı şiddetin anatomisini anlamada bir yol gösterici olmaktadır. Bununla birlikte bu çalışma günümüzde iktidarda olan Likud siyasi hareketinin Filistinlilere karşı uyguladığı şiddetin arka planında hangi ideolojilerin olduğunu ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışma literatürde ihmal edilen devlet öncesi Yahudi yeraltı örgütleri hakkında derinlemesine bir araştırma sunarak literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Yahudi Yeraltı Örgütleri, Etzel, Lehi, Palmach

^a Dr., ilbasserdal@gmail.com, ORCID 0000-0001-9648-5177

Jewish Underground Organizations And Their Activities In Palestine During The British Mandate Period

Abstract

With the end of the Ottoman Empire in the Middle East, the British rose to the position of the dominant power in the region. The British established a mandate regime in Palestine after the Ottoman Empire, and this regime pursued policies that changed the demographic situation in the region. The British supported the Jewish presence in the region based on the Balfour Declaration of 1917. However, tensions between the local Palestinians, who saw the changing demographic situation in the region as a threat to their own existence, and the Jews supported by the British escalated into violence. Jewish underground organizations established by those who reacted to the passivity of the official Zionist organization and the British decisions restricting Jewish immigration played a role in this violence. Soon after, these organizations engaged in terrorist activities against the British and eventually caused the British to leave the region. Thus, they carried out massacres against unprotected Palestinian civilians in the region. These massacres continued after the establishment of the State of Israel and have continued to the present day. This study investigates the basis of the violence of the State of Israel against Palestinians in the most general sense. This study, based on qualitative research method, deals with the ideologies and actions of the Etzel, Lehi and Palmach groups, which were Jewish underground organizations operating in Palestine during the British Mandate period before the establishment of the State of Israel. After the establishment of the State of Israel, these organizations formed the backbone of the defense force of the new state and their leaders had a say in the state's policies. Thus, the ideologies of these organizations have had the opportunity to continue their existence in the Israeli political system until today. In this context, the study provides a guide in understanding the anatomy of the violence that the State of Israel applies to Palestinians by starting from the ideologies that the Jewish underground organizations have. However, this study aims to reveal the ideologies behind the violence against Palestinians by the Likud political movement, which is currently in power. In addition, this study makes an important contribution to the literature by providing an in-depth research on the pre-state Jewish underground organizations that have been neglected in the literature.

Keywords: Palestine, Jewish Underground Organizations, Etzel, Lehi, Palmach

Giriş

İngiltere Birinci Dünya Savaşı'ndaki en büyük müttefiki olan Çarlık Rusya'nın 1917 Ekim Devrimi ile savaş dışı kalmasıyla yerine Amerika Birleşik Devletleri'ni (ABD) dahil etmek istemiştir. Bunun için ABD'deki Yahudi nüfuzundan yararlanmak için Kasım 1917'de Balfour Deklarasyonu'nu ilan ederek Filistin'de Yahudilere bir yurt kurulmasını destekleyen bir politika gütmüştür. Deklarasyonun ilan edilmesinden bir ay sonra İngilizler tarafından Kudüs işgal edilmiştir. Filistin'de 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Anlaşması ile Osmanlı hakimiyeti sonlanmış ve savaş sonrası yapılan Paris Barış Konferansı'yla Filistin'de İngiliz Manda yönetimi tesis edilmiştir.¹

¹ Serdar İlbaşı, "Filistin Sorununda İki Devletli Çözüm Yaklaşımının Çöküşü", Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi 4, no. 2 (Ekim 2023): 97. <https://doi.org/10.58702/teyd.1241970>.

Filistin'de İsrail Devleti kurulana kadar devam eden manda yönetimi bu süre zarfında Yahudi nüfusunun ve nüfuzunun artmasında rol oynamıştır. Yahudi nüfusunun artması yerel Müslüman halkla çatışmaya yol açmış ve bu çatışmalarda Yahudi yeraltı örgütleri Etzel, Lehi ve Palmach yerel halka ve İngiliz manda yönetimine karşı terör faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu üç Yahudi terör örgütünün ortak özelliği üçünün de Siyonist olmasıdır. Etzel ve Lehi Revizyonist, Palmach ise İşçi Siyonist geleneğe dayanmaktadır. Bu üç örgütün bir diğer ortak özelliği de ideolojilerinin İsrail politikasında hala etkin olmasıdır.

Günümüzde İsrail Devleti'nin Filistinlilere uyguladığı katliam, bütün dünyanın dikkatini çekmektedir. Sivil yerleşim yerlerinin, hastanelerin, gazetecilerin ve hatta Birleşmiş Milletler (BM) personelinin direkt hedef alındığı bir ortamda bunu sağlayan temel motivasyonun ne olduğu merak edilmektedir. Bu katliam politikasını sadece bölgesel güç dengesi çerçevesinde değerlendiren çalışmalar² olsa da bu bir yanılgıya neden olmaktadır. Bunun yerine bu katliamı yapanların hangi ideolojik arka plana sahip olduğunu ve bu ideolojilerin hangi temele dayandığını anlamak doğru bir çözümleme için gerekli olmaktadır. Bu çalışma İngiliz mandası döneminde faaliyet gösteren Yahudi yeraltı örgütlerinin ideoloji ve eylemlerine odaklanan bir araştırmayı kapsamaktadır.

Yahudi yeraltı örgütleriyle ilgili birçok çalışma yapılmış olup zengin bir literatür oluşmuştur. Bunlardan Sprinzak (1991)³ ile Pedahzur ve Perliger (2009)⁴ çalışmaları alandaki en kapsamlı araştırmalardır. Fakat Türkçe literatürde yeterli çalışma yapılmamıştır. Yapılan Türkçe çalışmalarda bu üç örgütten Palmach ile ilgili literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Diğer iki örgüt ile ilgili yapılan çalışmalarda bir kavram karmaşasına neden olunmuştur. Türkçe'de Etzel ile ilgili biri Caner Asal⁵ diğeri Mohammed Alkhader⁶ tarafından yazılan iki yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu çalışmalarda Etzel için genel olarak "İrgun Örgütü" olarak bahsedilmiştir. Fakat bu kullanın akademik olarak yanlıştır. Çünkü "İrgun" İbranicede zaten örgüt anlamına gelmektedir. Bu durumda İrgun Örgütü aslında örgüt örgütü anlamına gelen yanlış bir ifadeye neden olmaktadır. Aynı durum Lehi örgütü içinde geçerli olup Türkçe bir çalışmada "Stern ve Lehi Örgütleri" gibi yanlış bir kullanım ile aynı örgüt farklı iki örgütmüş gibi bahsedilerek bir kavram karmaşasına neden olunmuştur.⁷ Bu çalışmada örgütlerin İbranice kısaltmaları temel alınarak farklı kavramların kullanımıyla oluşacak anlam karmaşasının önüne geçilmektedir.

Bu çalışma bahse konu olan Yahudi yeraltı örgütlerini derinlemesine analiz ederek, önceki çalışmalarda olmayan bir bütünlükle ele almaktadır. Bu yönüyle Türkçe literatürdeki bu örgütlerle ilgili kapsamlı bilgi eksikliğini gidermektedir. Önceki çalışmalar daha

² Gökhan Batu, İsrail-İran Mücadelesi: Nitelikli Üstünlüğün, Asimetri ve Nicelikle Dengelenmesi, <https://orsam.org.tr/israil-iran-mucadelesi-nitelikli-ustunlugun-asimetri-ve-nicelikle-dengelenmesi> (Mart 2025)

³ Ehud Sprinzak, The ascendance of Israel's radical right. (New York: Oxford University Press, 1991).

⁴ Ami Pedahzur ve Arie Perliger. Jewish terrorism in Israel. Columbia studies in terrorism and irregular warfare. (New York: Columbia University Press, 2009).

⁵ Caner Asal, "İsrail'in kuruluşunda revizyonist siyonizm ve İrgun örgütü" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2018)

⁶ Mohammed Alkhader, "Hagana ve Irgun terör örgütleri ve İsrail'in kuruluşundaki rolleri" (Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, 2015)

⁷ Menderes Kurt, "İsrail'de Yahudi Dini Terörizmi", Filistin Araştırmaları Dergisi no 4 (2018): 4

spesifikken bu çalışma daha kapsayıcıdır. Bu kapsayıcılık Manda döneminde bu grupların terör faaliyetleri, devlet kurulduktan sonra farklı siyasi oluşumlarda yer almalarını ve nihayetinde 1973'te Likud siyasi hareketinde birleşmelerinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu üç örgütün temsilcileriyle kurulan Likud, günümüzde Filistin'de yapılan katliamlarda öncü rol oynamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı günümüzde İsrail Devletinin uyguladığı politikanın kökenine inerek bu katliam politikasının dayandığı ideolojilere odaklanmaktadır. Bu çalışma, İngiliz mandası döneminde faaliyet gösteren Etsel, Lehi ve Palmach gibi yeraltı örgütlerinin ideolojilerini ve o dönemde uyguladıkları terör yöntemlerini derinlemesine analiz etmektedir. Bu üç örgütün temsilcileri 1977 seçimlerinden önce bir araya gelip günümüzde iktidarda olan Likud siyasi partisinin kurulmasını sağlamışlardır. Bu sebeple İsrail'in günümüzdeki politikalarını anlamak için devlet öncesi bu yeraltı örgütlerinin ideolojilerini bilmek zaruret arz etmektedir.

1. Yahudi Yeraltı Örgütlerinin İdeolojik Arka Planı

Manda döneminde faaliyet gösteren Etsel, Lehi ve Palmach gibi Yahudi yeraltı örgütleri Siyonist ideolojinin sağ ve sol radikal geleneklerine dayanmaktadırlar. Bu bağlamda Siyonizm'i bilmek bu örgütler ile ilgili bilgileri temellendirecektir.

Siyonizm kavramı ilk olarak 1885'te Viyanalı bir Yahudi yazar olan Nathan Birnbaum tarafından Tanakh'ta (Eski Ahit) yer alan Siyon kelimesinden türetilerek kullanılmıştır.⁸ Bunun yanında Siyonizm bir düşünce olarak hem Yahudi hem de Hristiyan dünyasında tarihsel olarak hep var olmuştur. Yahudi düşüncesinde İbrani Krallığının yeniden kurulmasını, Hristiyan düşüncesinde ise İsa'nın yeryüzündeki hükümrانlığını tekrar tesis etmesini ve bunun başlangıcı olarak Yahudilerin tekrar Filistin'e dönmesini simgelemektedir.⁹

Esasen dini bir düşünce temeline dayanan Siyonizm, Theodore Herzl tarafından 1882 yılında politik amaçlar için kullanılmıştır. Herzl, politik Siyonizm'i bir doktrin haline getirerek, 1894'te Yahudi Devleti kitabıyla bunu sistemleştirmiştir. 1897 Basel'de Dünya Siyonist Örgütü'nü kurarak bu doktrini somut bir eyleme dönüştürmüştür.¹⁰ Politik Siyonizm, genel olarak Yahudi sorunu olarak bilinen, Yahudilerin birçok ülkede dağınık ve azınlık durumunda olmasına bir çözüm arayışı temeline dayanmaktadır. Bunun için Yahudi çoğunluğa sahip bir ülke kurma, temel amaç haline gelmiştir.¹¹ Balfour Deklarasyonu ile devlet kurma amacı için siyasi bir başarı kazanan politik Siyonizm, bu devleti kurma yolunda nasıl yöntemlerin kullanılacağı hususunda bir tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Bu tartışma politik Siyonizm'in daha sonra sol (işçi) ve sağ (revizyonist) olarak iki rakip ideolojiye bölünmesine neden olmuştur.

⁸ Avi Shlaim, *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası*, çev. Tuba Demirci (İstanbul: Küre Yayınları, 2019), 43-44.

⁹ Rafael Medoff and Chaim I Waxman, *The A to Z of Zionism* (Lanham, MD: Scarecrow Press, 2009), 57; Alan R Taylor, *İsrail'in doğuşu: 1897-1947 siyonist diplomasinin analizi*, çev. Mesut Kardeşhan, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2001), 13; Grace Halsell, *Tannı'yı Kıyamete Zorlamak: ABD-İsrail İttifakının Dini Temelleri*, çev. Mustafa Acar ve Hüsnü Özmen (Ankara: Serbest Kitaplar, 2021), 109.

¹⁰ Roger Garaudy, *İsrail Sorunu, Siyasi Siyonizm*, çev. Cemal Aydın (İstanbul: Timaş Yayınları, 2019), 13.

¹¹ Shlaim, *Demir Duvar*, 43-44.

İşçi hareketi ve rakibi Revizyonist hareket arasındaki mücadele pragmatik ve rasyonel bir temele dayanmıyordu. Bunu engelleyen özellikle Avrupa'da hâkim olan sosyal ve siyasi iklimin oluşturduğu ideolojik kamplaşmaydı.¹² Bu dönemde İşçi hareketinin Jabotinsky'nin politik sağına karşı beslediği aşırı düşmanlık, günümüzdeki sol partiler tarafından öne sürülen evrensel insan hakları, demokratik çoğulculuk ve hoşgöründen kaynaklanmıyordu. Bu dönemde genel olarak işçi partileri daha az hoşgörülü daha çok totaliter bir düşünceye sahipti. Filistin'de bu iki rakip arasındaki çekişme, sosyalizmin Avrupa'daki Faşist tehdide karşı düşmanlığı ve Siyonizm'in hegemonyası için mücadeleden kaynaklanıyordu.¹³ İşçi Siyonizm'i Yışuvda hâkim gücü elinde bulundururken, siyasi rakibi olan Revizyonistleri de gayrı meşru olarak konumlandırmıştı.

1.1. Revizyonist Siyonizm

Rusya'nın Odesa kentinde doğan Revizyonist Siyonizm'in kurucusu Vladimir Jabotinsky (1880-1940¹⁴, Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'yi kendisinin de yer aldığı gönüllü Yahudi birlikleri kurması konusunda ikna etmiştir.¹⁵ Ona göre Siyonizm'in savaş boyunca gündemde kalması için Yahudi lejyonu gerekliydi.¹⁶ Çünkü savaştan sonra Yahudilerin toprak talep etmesi için savaşta üstüne düşeni yapması gerektiğine inanıyordu.

Revizyonist hareket, Siyonist teşkilatın İngilizlerin sürekli değişen politikaları karşısında etkisiz kalması sonucu ortaya çıkmıştır.¹⁷ Jabotinsky, teşkilat başkanı olan Haim Weizman ile 3 Haziran 1922 tarihli "Beyaz Belge" olarak adlandırılan belgenin imzalamasıyla ayrılığa düşmüştür. Bu belge, Filistin'deki kurumlara oransal temsil getiren, Ürdün bölgesini Yahudi yerleşimine kapatan ve Yahudi göçünü sınırlandırmayı öngörüyordu.¹⁸ Bu belgenin kabul edilmesiyle Jabotinsky, Siyonist teşkilatın İngiliz hükümeti karşısında yasal haklarını bile savunamayacak kadar aciz olduğunu belirterek 18 Ocak 1923'te Siyonist yöneticilikten istifa etmiştir.¹⁹ Bu istifa Jabotinsky'nin işçi Siyonizm'ine karşı alternatif bir Siyonist düşünce ortaya koymasına neden olmuştur.

Jabotinsky iki dünya savaşı arasında politize olmuş Yahudi gençlere gerçek bir amaç gösterilmesi gerektiğini savunmuş ve ona göre Siyonizm'in mevcut hali bunu başarmakta aciz kalmaktaydı. Bundan dolayı "kısıtlanmış" ve "sulandırılmış" bu Siyonizm'in, gençleri heyecanlandırması beklenemediği gibi Yahudi gençliğinin tek bir ideolojiye mahkûm

¹² Jacob Shavit, *Jabotinsky and the revisionist movement, 1925-1948* (London, England ; Totawa, N.J.: Frank Cass, 1988), 325-26.

¹³ Ehud Sprinzak, *The ascendance of Israel's radical right*, 27.

¹⁴ Hillel Halkin, *Jabotinsky: a life, Jewish lives* (New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2014), 2; Eran Kaplan, *The Jewish radical right: Revisionist Zionism and its ideological legacy* (Madison, Wis: University of Wisconsin Press, 2005), 3; Barry P. Scherr, "An Odessa Odyssey: Vladimir Jabotinsky's The Five", *Slavic Review* 70, no. 1 (2011): 98, <https://doi.org/10.5612/slavicreview.70.1.0094>.

¹⁵ Shlaim, *Demir Duvar*, 54.

¹⁶ Vladimir Jabotinsky, *Sadece bir emir kipi "İsrail'i kur"*, çev. Atilla Aşçı (İstanbul: Yeditepe, 2013), 30.

¹⁷ Colin Shindler, *The triumph of military Zionism* (London ; New York: I.B. Tauris, 2006), 86.

¹⁸ Shlaim, *Demir Duvar*, 20-53.

¹⁹ Shindler, *The triumph of military Zionism*, 20; Brenner, *The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir*, 46.

edilmesinin de kendi kendini sınırlandırmaya neden olduğunu ileri sürmüştür.²⁰ Şüphesiz Jabotinsky bu fikirlerinin eyleme dönüştüğü Revizyonist oluşumun çekirdeği olan gençlik örgütü Betar'dır.

Jabotinsky 1925 yılında Paris'te Revizyonist Siyonist örgütü kurarken Siyonizm'in temel ilkelerine geri dönmesi gerektiğini özellikle vurgulamıştır. Jabotinsky, kendisini sağcı veya devrimci olarak görmemiş, bunun yerine Herzl'in dinamizmini geri getirecek bir kurtarıcı rolünde kendini konumlandırmıştır.²¹ Jabotinsky sosyalist işçi hareketinin her Yahudi'yi çiftçiye dönüştürme politikasına karşı serbest pazarın olduğu heterojen bir toplumu savunmuştur.²² İşçi Siyonizm'ine karşı derinleşen ayrılık sonucunda Revizyonist hareket 1935'te Dünya Siyonist hareketten tamamen koparak Yeni Siyonist Örgütü adında alternatif bir oluşuma gitmiştir.²³ Jabotinsky, Revizyonist Siyonizm'in özü "*kadere teslim olmak yerine, hayatımızı belirli bir yöne gitmeye zorlamamızdır*" diye açıklamıştır. Revizyonist ismini kullanması da İngiliz hükümetine ve onun Eretz İsrail politikasına yönelik yeni bir bakış açısıyla ilgilidir.²⁴

Revizyonist hareket ve onun gençlik örgütü olan Betar ortaya çıktığı dönemde genel olarak savunduğu düşünceler şunlardan oluşmaktadır.²⁵

1. Eretz İsrail'de bir Yahudi devleti kurmak
2. Geniş çaplı Yahudi göçünü yapmak
3. Avrupa'daki Yahudilerin tamamının tahliyesini yapmak
4. Manda rejiminin son bulması ve bağımsız bir Yahudi devleti için yeraltı örgütleri kurmak
5. Ürdün Nehri'nin her iki yakasını içine alacak tarihi bir Yahudi yurdu üzerinde egemenlik kurmak.

Revizyonist düşüncenin en çok üzerinde durduğu konu Ürdün Nehri'nin doğu yakasının Yahudi yerleşimine açılmasıdır. 1922'deki "Beyaz Kitap"ta bunun yasaklanması ve Weizman tarafından kabul edilmesi, İşçi Siyonizm'ine karşı Revizyonist anlayışın ortaya çıkmasının ana nedeni olmuştur. Jabotinsky'nin editörlüğünü yaptığı "Rassvet" gazetesinde "*Siyonizm'in amacı şudur: Ürdün Nehri'nin her iki yakasında tek bir devlet olarak Eretz İsrail'i kurmaktır*" diye daha sonra sloganlaşan bu ifadeleri kullanmıştır.²⁶ Revizyonist Siyonistler, Siyonist işçi hareketinden farklı olarak Britanya imparatorluğu altında egemenlik kurmak yerine, Ürdün Nehri'nin her iki yakasında Yahudi çoğunluğa sahip bir

²⁰ Vladimir Jabotinsky, "Thou Shalt Not Wear Sha'atnez", in *The Origins of Israel, 1882-1948 A Documentary History*, ed. Eran Kaplan ve Derek J. Penslar (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011), 142-43.

²¹ Shindler, *The triumph of military Zionism*, 85.

²² The Irgun Site, "The Establishment of The Irgun", ETZEL, 24 Mart 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>.

²³ Kaplan, *The Jewish radical right*, 5-6.

²⁴ knesset.gov.il, "Ze'ev Jabotinsky - Revisionist Movement", The Knesset, 26 Ocak 2022 de erişildi, https://knesset.gov.il/vip/jabotinsky/eng/Revisionist_eng.html.

²⁵ Shavit, *Jabotinsky and the revisionist movement, 1925-1948*, 3.

²⁶ knesset.gov.il, "The Revisionist Movement"; Rifat N. Bali, *Betar Türkiye: bir Siyonist gençlik hareketinin hikâyesi, 1933-1971*, (İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık Ticaret A.Ş, 2020), 1.

devlet kurmaya odaklanmışlardı.²⁷ Çünkü onlara göre tarihsel olarak Ürdün bölgesi Yahudi Filistin'in bir parçasıydı.²⁸

Jabotinsky'nin 4 Kasım 1923'te Rassvet gazetesindeki "Demir Duvar" makalesi, Revizyonist anlayışın genel mantığını ortaya koymaktadır.²⁹ Jabotinsky bu makalede Araplarla anlaşmanın mümkün olmadığını zira yerliler ile sömürgeciler arasında rızaya dayalı bir durumun olmadığını belirtmiştir.³⁰ Jabotinsky'e göre Filistin'in etnik olarak temizlenmesi için gerekli yöntemlerin uygulanması zorunludur. Jabotinsky, gerekli yöntemlerin uygulanması için sürekli oldu bittiler yaratılması gerektiğini telkin etmiştir.³¹ Rasyonalist bakış açısını temsil eden görüşleriyle tanrıya olan inancının yerine ulusu koyan Jabotinsky "Yahudi devletini yeniden inşa etmek için tek tanrı ve tek ideal vardır"³² söylemini merkeze koymuştur.

Jabotinsky destekçilerine militarizmi, disiplini, monizmi ve İşçi Siyonizm'ine karşı meydan okuyan milliyetçi retoriği aşmıştır. Jabotinsky'nin radikal genç takipçilerine en önemli katkısı bir ulusun politik eyleminin yüce bir temeli olduğuna dair inancı ve bütüncül milliyetçiliğe olan katı inancı aşılmasıdır.³³ Onun bütüncül milliyetçiliğe olan inancı, politik eylemin temeli olarak güç ve kuvvet unsurlarını vurgulamaya neden olmuştur.³⁴ Bu anlayış Revizyonist hareket içinde Etzel ve Lehi gibi güç kullanarak terör yöntemlerine başvuran örgütlere ilham olmuştur.

2. Yahudi Yeraltı Örgütlerinin Faaliyetleri

İsrail Devleti kurulmadan önce Yişuvda Palmach, Etzel ve Lehi, Yahudi radikal geleneğin yeraltı örgütleriydi.³⁵ Palmach sol radikal, Etzel ve Lehi ise sağ radikal gelenekten besleniyordu. Her iki geleneğin ortak düşüncesi, Filistin'in Yahudilerin öz vatanı olduğu gerçeğini kabul etmeleriydi. Sol gelenek reel politik, sağ gelenek maksimalist bir anlayışa sahipti.³⁶ Bu üç örgüt de seküler olmasına rağmen Yahudi dini geleneğine romantik bir bağlılık içindeydiler. Eretz İsrail, sol aktivist lider olan Yithzak Tabenkin'in ana söylemiydi. Diğer tarafta Etzel ve Lehi örgütleri Yahudi dini geleneğindeki sembol ve kişilere daha fazla atıf yapmaktaydı.

Etzel İngiliz mandasıyla olan mücadelesini Yahudi halkının düşmanlarına karşı yapılan kutsal bir savaş olarak anlamlandırırken, Lehi ise amacına mesihçi bir vizyon yüklemiştir. Hatta Lehi liderleri kendilerini üçüncü tapınağın inşa etme amacına adadıklarını ve ikinci tapınak dönemindeki Yahudi bağnazların halefi olarak da konumlandılar. Bundan

²⁷ Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 61.

²⁸ Nadav G. Shelef, "From 'Both Banks of the Jordan' to the 'Whole Land of Israel': Ideological Change in Revisionist Zionism", Israel Studies 9, no. 1 (2004): 127.

²⁹ Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 52-53.

³⁰ Vladimir Jabotinsky, "On the Iron Wall (1923)", in The Origins of Israel 1882-1948: A Documentary History, ed. Eran Kaplan (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011), 258; Shindler, The triumph of military Zionism, 106.

³¹ Stefan Goranov, "İrkçılık: Siyonizmin Temel İlkesi", Siyonizm ve İrkçılık, ed. Türkkaya Ataöv, (Ankara: İleri Yayınları, 2019), 74.

³² Shindler, The triumph of military Zionism, 63.

³³ Sprinzak, The ascendance of Israel's radical right, 25-26; Jabotinsky, "Thou Shalt Not Wear Sha'atnez", 142.

³⁴ Sprinzak, The ascendance of Israel's radical right, 27.

³⁵ Ami Pedahzur ve Arie Perliger, Jewish terrorism in Israel, 10-11.

³⁶ Ilan Pappé, Modern Filistin Tarihi. çev. Nuri Plümer (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2007), 145.

dolayı devlet öncesi Yahudi yeraltı örgütlerinin en küçüğü olmasına rağmen onun doktrini 1967 savaşından sonra ortaya çıkan dini radikal örgütler için bir ilham kaynağı olması şaşırtıcı değildir.³⁷ Günümüzdeki İsrail siyasetine yön veren bu grupların ideolojilerini anlamak, İsrail siyaseti üzerine yapılan çözümlemeyi temellendirecektir.

2.1. Etzel

1929 Batı Duvarı olaylarında 133 Yahudi'nin öldürülmesi üzerine Revizyonistler arasında misilleme yapma tartışmaları başlamıştır.³⁸ Manda Yönetimi ise Shaw ve Hope-Simpson Komisyonlarının soruşturmasına dayanarak Yahudi göçü ve toprak satışını kısıtladığını ilan etmiştir.³⁹ Revizyonistler İngilizlerin Balfour Deklarasyonu'nda verdiği taahhütlerden geri adım attığını ve Yahudilere ihanet ettiğini ileri sürmüşlerdir. Revizyonist hareketinin hem Betar hem de Brit Ha-Biryonim (Haydutlar İttifakı) fraksiyonundan eyleme geçme çağrıları yapılmıştır. Fakat Yahudilerin askeri anlamda yeterince güçlü olmadığına inanan Jabotinsky, eylem çağrılarını desteklememiştir.⁴⁰

Jabotinsky'nin ateşli militarist söylemiyle Betar'a katılan Yahudi radikal gençler, çok geçmeden onu sadece konuşan, eyleme geçmeyen biri olduğu için eleştirdiler.⁴¹ Jabotinsky işçi hareketinin önemli liderlerinden Arlosoroff'un 1933'te Tel Aviv'deki suikastından sonra Ben Gurion'a şiddet konusunda kendini sınırlandırmayı taahhüt etmiştir.⁴² Böylece Jabotinsky Haganah'ın uyguladığı genel olarak "Havlagah Doktrini" olarak bilinen kendini kısıtlama, rasyonel ve sınırlı güç kullanma anlayışını benimsemiş oluyordu.⁴³ Revizyonist Siyonistlerin bir kısmı liderlerinin bu tutumundan rahatsızlık duyuyordu. Bunların başını Polonya doğumlu Menachen Begin çekiyordu.

Begin, Betar içinde Jabotinsky'e karşı güçlü bir blok oluşturmuştur. 1938 yılındaki Betar konferansında Begin, askeri mücadele çağrısı yapmıştır. Jabotinsky Arlosoroff suikastından sonra sadece savunma amacıyla güç kullanacağını taahhüt etmişken, Begin Filistin'in fethedilmesi için saldırgan bir anlayış savunuyordu.⁴⁴ Eylem yanlısı Betarlılar harekete geçip Haganah Bet'e (İkinci Savunma) katılmışlardır.⁴⁵

Haganah Bet, İşçi hareketinin 1929 olaylarındaki pasif duruşuna bir tepki olarak 10 Nisan 1931 yılında eylem yanlısı Revizyonistler tarafından kurulmuştur. Haganah Bet, resmi Siyonist örgütün savunma kolu olan Haganah'ın Kudüs Komutanı olan Avraham Tehomi öncülüğünde kurulan Yahudi yeraltı örgütüydü.⁴⁶ Örgüt Haganah'ın 1931'deki savunma

³⁷ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 11.

³⁸ Colin Shindler, The Rise of the Israeli Right: From Odessa to Hebron (New York, NY: Cambridge University Press, 2015), 88-89.

³⁹ Carly Beckerman-Boys, "The Reversal of the Passfield White Paper, 1930-1: A Reassessment", Journal of Contemporary History 51, no. 2 (Nisan 2016): 213-14.

⁴⁰ Sprinzak, The ascendance of Israel's radical right, 25-26.

⁴¹ Kaplan, The Jewish radical right, 8; Shindler, The triumph of military Zionism, 138.

⁴² "Arlosoroff Murder", Jabotinsky Institute in Israel National Culture -Zionist Heritage, 18 Mart 2022 de erişildi, <http://en.jabotinsky.org/zeev-jabotinsky/life-story/arlosoroff-murder/>.

⁴³ Meir Chazan, "The Dispute in Mapai over 'Self-Restraint' and 'Purity of Arms' During the Arab Revolt", Jewish Social Studies 15, no. 3 (2009): 89, <https://doi.org/10.2979/jss.2009.15.3.89>.

⁴⁴ Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 74.

⁴⁵ Kaplan, The Jewish radical right, 9.

⁴⁶ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 12; Shindler, The Rise of the Israeli Right, 175.

doktrini olan kısıtlama politikasına karşı silahlı misilleme yapmayı savunmuştur.⁴⁷ Ayrıca liderleri Jabotinsky'nin pasif duruşuna karşı daha aktif, Haganah'ın savunma eksenli politikasına karşılık daha proaktif bir hareket tarzı benimseyerek kendilerini Jabotinsky ve Haganah'ın kısıtlayıcı politikasından kurtarmıştır.⁴⁸

Haganah Bet ile Haganah Yahudi askeri gücünün bölünmemesi için birleşme görüşmeleri yapsa da bu durum gerçekleşmemiştir.⁴⁹ Birleşme gerçekleşirse de Arap saldırılarına karşın iki örgüt iş birliği yapmış, Kudüs'teki askeri noktalarda görev paylaşımı yapılmıştır ve Ramat Gam'da ortak bir komutanlık kurulmuştur.⁵⁰ Nisan 1937'deki Arap İsyanı sırasında örgütün yarısı Haganah'a dönmüş olsa da Betar gençlerinin katılımıyla örgüt üye sayısını artırmıştır. Betar gençlerinin katılımı ile Jabotinsky'nin etkisi artmış ve örgüt isim değişikliğine giderek Irgun Zeva'i Leumi (Ulusal Askerî Örgüt-İbranice kısaltması= Etzel) adını almıştır.⁵¹ Örgütün sembolü İngiliz manda haritası üzerinde süngü ve tüfeği tutan el ve altında İbranice "rak kah" (ancak böyle) sloganı yazılmaktaydı.⁵² Sembol ilk olarak Polonyalı Yahudiler tarafından yayına hazırlanan "Jerzolina Wyzwolona" (Özgür Kudüs) dergisinin kapağı için hazırlanmıştı.⁵³ Ayrıca örgütün en radikal üyelerinden biri olan Şair Avraham Stern'in "Chayalim Almonim" (Meçhul Asker) şiiri örgütün marşı olarak kullanılmıştır.⁵⁴ Korku kan ve üniformasız isimsiz askerlerden bahseden şiir, Stern öncülüğünde kurulan Lehi'nin marşı olarak da kullanılmıştır.⁵⁵

Görsel 1: Etzel'in Sembolü

Kaynak : , סמל האצ"ל מצ"ל, <https://etzel.org.il/tmunot/frame.htm>. (24.03.2022)

Jabotinsky'nin etkisiyle yeni oluşturulan örgüt, "Havlagah Doktrini"ni bir süre uygulamış olsa da liderliği devralan David Raziell ve Avraham Stern bu politikayı terk etmiş ve "Aktif

⁴⁷ Joel Kovel, *Overcoming Zionism: creating a single democratic state in Israel/Palestine* (London; Ann Arbor, MI : Toronto: Pluto, ; *Between the Lines*, 2007), 61; "Background & Overview of the Irgun (Etzel)", Jewish Virtual Library: A Project of Aice, 22 Mart 2022 de erişildi, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-the-irgun-etzel>.

⁴⁸ Kaplan, *The Jewish radical right*, 9.

⁴⁹ "Avraham Tehomi", Jewish Virtual Library: A Project of Aice, 24 Mart 2022 de erişildi, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/avraham-tehomi>.

⁵⁰ The Irgun Site, "Restrain and Retaliation", ETZEL, 25 Mart 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>

⁵¹ "Background & Overview of the Irgun (Etzel)".

⁵² Shelef, "From 'Both Banks of the Jordan' to the 'Whole Land of Israel'", 128.

⁵³ The Irgun Site, "The Irgun Abroad", ETZEL, 09 Mayıs 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>.

⁵⁴ Zev Golan, *Stern: The Man and His Gang* (Tel Aviv: Yair Publishing, 2011), 19.

⁵⁵ 14, יעקב בנאי (מזל), חיילים אלמונים: ספר מבצעי לה"י (חל אביב: הוצאת יאיר, 2003), 14.

Savunma” olarak adlandırdığı yeni bir politika benimsemişlerdir.⁵⁶ Bu politika çerçevesinde Araplar ve İngilizleri hedef alan bombalama eylemlerine başvurulmuştur.⁵⁷ Arap hedefleri sivillerden oluşurken, İngiliz hedefleri ise daha sembolik olanlardan seçilmiştir.⁵⁸ Hayfa ve Roşh Pina’da Arap kahvehaneleri bombalaması, Teberiya ve Safed arasındaki Arap sivil otobüsleri dahil ve 14 Kasım 1937 yılında “Kara Pazar” olarak bilinen sivil Araplara karşı bir dizi terör eylemlerine başvurulmuştur.⁵⁹

Etsel, bu dönemde Filistin Polis Gücü Suç Soruşturma Departmanı’nın Yahudi bölümü başkanı olan Ralph Carnes’i Yahudi tutuklulara sert davranması nedeniyle 26 Ağustos 1939 yılında suikastla öldürmüştür.⁶⁰ Manda yönetimi ise bu eylemleri gerçekleştirenlerin bazılarını tutuklamış ve suçlu bulunanlar cezalandırmıştır. Örneğin Arap sivillere karşı şiddet kullanarak misilleme yapan Etsel üyelerinden Shlomo Ben Yosef İngiliz yetkililerce tutuklandıktan sonra asılarak idam edilmiştir.⁶¹

19 Mayıs 1939’da Razi’el’in tutuklanmasıyla Etsel Hanoch Klai ve Avraham Stern öncülüğünde İngilizlere karşı misilleme kararı almış ve bu karar çerçevesinde İngiliz ordu iletişim şebekeleri ile bazı demiryolu hatları havaya uçurulmuştur.⁶² Razi’el’in tutuklanması üzerine Arlosoroff cinayetinden sonra kısıtlama politikasını uyan Jabotinsky, Temmuz 1939’da Yahudi gençlerine hitap eden bir makale kaleme alarak işçi Siyonizm’inin pasif politikasını eleştirmiş ve Yahudi gençlerine tek kurtuluşun kılıçtan geçtiğini telkin etmiştir.⁶³ İngilizler ise artan saldırılar karşısında Etsel’e yönelik operasyonlarını daha da sıklaştırmıştır.

31 Ağustos 1939’da İngilizler, aralarında Hanoch Kalai, Avraham Stern ve Aharon Heichman gibi üst düzey Etsel üyeleri dahil beş kişiyi daha tutuklamıştır. Bir gün sonra Almanya’nın Polonya’yı işgal etmesiyle İngiliz yöneticilerine bir mektup yazan David Razi’el, Hitler’i Yahudilerin baş düşmanı olarak ilan etmiş ve ortak düşmana karşı İngilizlere birlikte hareket etmeyi teklif etmiştir. Bunun üzerine İngilizlerle ittifak yapmayı taahhüt eden Razi’el ve tutuklu diğer Etsel üyeleri serbest bırakılmıştır.⁶⁴ Razi’el’in serbest bırakılmasıyla Etsel içinde savaş boyunca izlenecek politika ile ilgili bir tartışma başlamıştır.

Razi’el savaş esnasında Nazi Almanya’sıyla savaşan Britanya ile tek taraflı bir ateşkes ilan etmeyi savunken, Avraham Stern ise bu durumu manda rejiminden siyasi tavizler koparmak için bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Avraham Stern öncülüğünde Etsel içinde küçük bir grup, 1940 yılında Etsel’den ayrılarak Lehi (Lohamei Herut Yisrael, İsrail

⁵⁶ Shindler, The triumph of military Zionism, 194; Shindler, The Rise of the Israeli Right, 181-83.

⁵⁷ Emmanuel Katz, Lechi: Fighters for The Freedom of Israek (F.F.I), çev. Herzlia Dopkin (Tel Aviv: Yair Publishing, 1987), 4.

⁵⁸ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 13-14.

⁵⁹ Shindler, The Rise of the Israeli Right, 181-82.

⁶⁰ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 14-15.

⁶¹ “Background & Overview of the Irgun (Etsel)”.

⁶² The Irgun Site, “The Split Within The Irgun”, ETZEL, 25 Mart 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>.

⁶³ Vladimir Jabotinsky, “What Has Been Evacuated”, The Jewish Herald, 07 1939.

⁶⁴ The Irgun Site, “The Split Within The Irgun”.

Özgürlük Savaşçıları) örgütünü kurmuşlardır.⁶⁵ Etzel ise ortak düşmana karşı birlikte hareket etmeyi tercih eden bir politika benimsemiştir. Bu politika çerçevesinde 1941 yılında Irak'ta İngiliz karşıtı isyan başlatan Raşit Ali Geylani'ye karşı İngiliz operasyonuna Etzel lideri Raziel de katılmış ve Alman uçaklarının saldırısında öldürülmüştür.⁶⁶ Raziel'in ölümüyle yerine Yaakov Meridor geçmiş ve örgütün aldığı darbeden sonra ancak bir sene sonra toparlanabilmiştir.⁶⁷ Menachen Begin'in liderliği devralana kadar atıl bir durumda kalmıştır.

Mayıs 1942'de Begin Etzel'in liderliğine getirildiğinde Raziel döneminden beri uygulanan İngilizlerle yapılan ateşkesi ortadan kaldırmıştır. Savaş boyunca Avrupa'da Yahudilere karşı uygulanan kıyıma rağmen İngilizlerin Beyaz Kitap hükümlerini esnetememesi ve Yahudi göçüne izin vermemesi, Begin için ateşkesin bozulması için yeterliydi.⁶⁸ Begin'e göre Yahudi mültecilerin Filistin'e girişi İngilizler tarafından kısıtlanması Yahudilere ölüm cezası anlamına geldiğini ve nihayetinde cezayı uygulayanın da Hitler olduğunu savunmuştur.⁶⁹ Bu fikirler kısa sürede yerini İngiliz karşıtı eyleme bırakmış ve 1944'te Etzel İngiliz manda yönetiminin sivil ve askerî karakollarına karşı saldırılar başlatmıştır.⁷⁰ Diğer tarafta hali hazırda zaten İngilizlerle savaşan Lehi, İngilizlerin Ortadoğu komiseri Lord Moyne'ye suikast düzenlemiştir.

Lord Moyne'nin öldürülmesi üzerine Haganah öncülüğünde kod adı "Av mevsimi" olan operasyonlarla Etsel ve Lehi'nin çoğu militanı takip edilip yakalamıştır.⁷¹ Önemli miktarda militanları yakalanmasına rağmen Etzel tamamen bitmemiştir. Bununla beraber duvarlara ve elden ele dağıtılan bir ilanda İbranice "halk için savaş zamanı, çocukları için askere alınma zamanı" yazan bir ilan yayarak seferberlik çağrısı yapmıştır.

Görsel 2: Etzel'in Halkı Savaşa Çağırın Broşürü

Kaynak: <https://etzel.org.il/english/index.html>

⁶⁵ Shlomo Shpiro, "The Intellectual Foundations of Jewish National Terrorism: Avraham Stern and the Lehi", Terrorism and Political Violence 25, no. 4 (Eylül 2013): 606-20.

⁶⁶ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 15.

⁶⁷ Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 90.

⁶⁸ The Irgun Site, "The Revolt is Proclaimed", ETZEL, 28 Mart 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>

⁶⁹ Joseph Heller, The Stern Gang: Ideology, Politics and Terror, 1940-1949 (Abingdon: Routledge, 2012), 112.

⁷⁰ Shindler, The Rise of the Israeli Right, 213.

⁷¹ The Irgun Site, "The Hunting Season", ETZEL, 11 Nisan 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngilizlerin Beyaz Kitap hükümleri ve Filistin politikasını değiştirmeyeceğini ilan etmesi Siyonist yöneticilerde hayal kırıklığına neden olmuştu.⁷² Bununla birlikte Almanya'daki kamplardan kaçan Yahudilerin İngilizler tarafından ülkeye alınmaması ve Avrupa'ya geri göndermesi üzerine Haganah, Etzel ve Lehi örgütleri arasında bu politikaya karşı Kasım 1945'te ortak bir askerî direniş hareketi kurulmuştur.⁷³ Bunun üzerine direniş hareketi kısa süre sonra İngilizlere karşı terör politikası yürütmüştür. Haganah demiryollarına, Etzel mültecileri engelleyen devriye botlarına ve Lehi ise Hayfa'daki rafineri istasyonu saldırı düzenlemiştir. Bu saldırıları polis karakolları, radyo verici istasyonları ve askerî havaalanları gibi yerler izlemiş ve akabinde İngilizler askerî kuvvetlerini artırmak zorunda kalmıştır.⁷⁴ İngilizler Haziran 1946'da 17000 askerî katıldığı ve "Kara Sebt" olarak bilinen günde Haganah, Etzel ve Stern örgütlerine operasyon düzenlemiştir. Bu operasyonlarda 2700 militan tutuklanmış ve silah depoları ele geçirilmiştir. Bunun üzerine Birleşik Direniş Hareketi Etzel'e misilleme yapması için yetki vermiştir.⁷⁵

Etzel, Kara Sebt'ten bir ay sonra Temmuz 1946'da İngiliz ana askerî karargâhı olarak kullanılan King David Otelin'e yönelik bir gözdağı yapma planı hazırlamıştır. Plana göre uyarı yapıldıktan sonra otelin idari ve askerî kanadını havaya uçurulacaktı fakat bir şeylerin ters gitmesiyle 91 kişi ölmüş ve 476 kişi yaralanmıştır. Saldırıdan sonra Birleşik Direniş Hareketi sonlanmıştır.⁷⁶ Saldırı emrini Haganah vermesine rağmen oluşan ağır kayıplardan sonra endişeye kapılan Siyonist yöneticiler, saldırıyı kınamıştır.⁷⁷ Hatta Ben Gurion bir Fransız gazetesi olan "France Soir"e verdiği röportajda Etzel'i "Yahudi halkının düşmanı" olarak gördüğünü belirtmiştir. Tüm bu açıklamalara rağmen resmi Siyonist yönetimi saldırıyla anılmamak için Etzel'e saldırıyı üstlenmesi talimatını Haganah'ın komutanı Moshe Sneh aracılığıyla vermiştir. Bunun üzerine bir ilan yayınlayan Etzel, saldırıyı tek başına üstlenmek zorunda kalmıştır.⁷⁸ Direniş hareketi sonlandıktan kısa bir süre sonra Haganah İngilizlerle ateşkes imzalarken Etzel ve Lehi eylemlerine devam etmişlerdir.

2.2. Lehi

1934'te Etzel'in üst düzey komutanlarından olan Avraham Stern, Polonya ve diğer Avrupa ülkelerinden silah tedarik etmekle görevlendirilmişti. Bu dönemde tedarik ettiği silahları Yahudi göçmenlerinin bavul ve sandıklarıyla Filistin'e taşıyordu. 1938 yılında Polonya hükümetiyle bir silah anlaşması imzalamasını sağlamış ve Polonya ordusunun refakatinde Etzel depolarına nakledilen silahlar, daha sonra farklı yollarla Filistin'e gönderilmiştir.⁷⁹

⁷² The Irgun Site, "The United Resistance (Tnuat Hameri)", ETZEL, 26 Nisan 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>

⁷³ Simon Sebag Montefiore, Kudüs: bir şehrin biyografisi, çev. Cem Demirkan (İstanbul: Pegasus Yayınları, 2016), 463.

⁷⁴ Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 93.

⁷⁵ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 23.

⁷⁶ Avi Shilon, Menachem Begin: A Life (New Haven ; London: Yale University Press, 2012), 90.

⁷⁷ 327 ,(1999 ,נתן ילין מור, לוחמי חרות ישראל: אנשים, רעיונות, עלילות (תל אביב: הוצאת יאיר, 1999), 327.

⁷⁸ The Irgun Site, "The Bombing of The King David Hotel", ETZEL, 04 Mayıs 2022 de erişildi, <https://etzel.org.il/english/index.html>

⁷⁹ "Background & Overview of the Irgun (Etzel)".

Fakat 1939'da Raziel'in tutuklanmasıyla apar topar Filistin'e çağrılan Stern, o tarihten sonra gittikçe Etzel'e karşı muhalif bir tutum sergilemeye başlamıştır.

Mayıs 1939'da İngilizlerin ilan ettiği Macdonald Beyaz Kitabı'nda manda yönetimi Yahudi devletin kurulması politikasından geri adım atmıştır. Bununla beraber manda yönetimi Yahudi göçünü kısıtlayarak Arap tarafının onayına bağlamıştır.⁸⁰ 1939 tarihli Beyaz Kitap Etzel içinde Avraham Stern öncülüğünde bir muhalif hizbin oluşmasını sağlamıştır. Stern bu dönemde İngiliz karşıtı terör kampanyasını devam etmeyi savunmuştur.⁸¹ Fakat Etzel'in üst rütbeli yöneticilerinin İngilizlerle birlikte hareket etmesi Stern ve arkadaşları için bir sorun oluşturmaktaydı. Bu sorun Raziel ve Stern arasında bir krize neden olunca Stern, Haziran 1940'ta Etzel'den ayrılarak Lehi örgütünü kurmuştur.⁸²

Stern şiddet konusunda Jabotinsky'yi ve onun izinden giden Etzel'i yumuşak görüyordu.⁸³ Jabotinsky'nin kısıtlayıcı paradoksundan kendini tamamen kurtaran Stern öncülüğündeki Lehi, Revizyonistlerin en aşırı hizbi olan Brit Habiryonim'in mirasını tekrar diriltmiş ve Raziel'in İngilizlerle ittifakına karşılık İngilizlere açık bir isyan başlatmıştır.⁸⁴ Ancak Lehi Etzel kadar operasyon kabiliyetine sahip olmadığı gibi operasyonlarını finanse edecek parasal kaynaklardan da mahrumdu. Bunun için operasyonlarını finanse etmek için başarısız banka soygunlarına girişmiştir. Ocak 1942'de başarısız bir banka soygununda iki Yahudi'nin öldürülmesi ve Lod'da İngiliz polis komuta merkezine yaptığı saldırıda da iki Yahudi polisin öldürülmesiyle Yahudi yetkililerin İngilizlerle birlikte bu gruba karşı iş birliği yapmaya sevk etmiştir. Bu iş birliğinin sonucunda grubun çoğu militanı tutuklanmıştır.⁸⁵ Resmi Yahudi yetkililerin İngilizlerle iş birliği yaparken Lehi de İngilizlerin düşmanı olan Almanya'ya yakınlaşmıştır.

Stern Ocak 1941 yılında Lübnan'ı ziyaret eden Alman Dışişleri Bakanlığı Yakınoğu Dairesi Başkanı Dr. Werner Otto Von Hentig ile görüşmesi için Naftali Lubenczik'i göndermiştir. Lubenczik, "*Hitler'in Yahudi Filistin'inin egemenliğini garanti etmesi halinde, başta Ortodoks Siyonistler olmak üzere kendi halkına karşı Nasyonal Sosyalistlerle iş birliği içinde çalışmayı önermiştir.*"⁸⁶ Manda yönetimi, Haganah ve Etzel'in iş birliği ile Naftali Lubentchik Beyrut dönüşünde Akka'da tutuklanmış ve bir yıl sonra 1942'de Stern bu iş birliğinin sonucunda İngiliz polisi tarafından Tel Aviv'de öldürülmüştür.⁸⁷ Çoğu üst düzey yöneticileri tutuklanan Lehi bitme noktasına gelmiştir.

Yahudilerin diasporada pasif bir eğilim kazandığını ileri süren Stern, onları bu durumdan kurtarmayı amaçlamıştır. Genel olarak Etzel gibi seküler bir anlayışa sahip olsa da

⁸⁰ Dan Cohn-Sherbok, *The Dictionary of Jewish Biography* (London: Continuum, 2005), 42.

⁸¹ Shavit, *Jabotinsky and the revisionist movement, 1925-1948*, 189.

⁸² Pedahzur ve Perliger, *Jewish terrorism in Israel*, 15-16.

⁸³ Kovel, *Overcoming Zionism*, 62.

⁸⁴ Sprinzak, *The ascendance of Israel's radical right*, 25-27.

⁸⁵ Pedahzur ve Perliger, *Jewish terrorism in Israel*, 16.

⁸⁶ Nechemia Ben-Tor, "Foreign Relations during World War II – Freedom Fighters of Israel Heritage Association", *Freedom Fighters of Israel Heritage Association (FF-LEHI)*, 12 Nisan 2022 de erişildi, <https://lehi.org.il/en/foreign-relations-during-world-war-ii/>; Dan Tamir, *Hebrew Fascism in Palestine, 1922-1942*, (Cham: Springer International Publishing: Imprint: Palgrave Macmillan, 2018), 2, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-73679-2>.

⁸⁷ Katz, *Lechi: Fighters for The Freedom of Israek (F.F.I)*, 13.

entelektüel söylemlerinde din ve milliyetçilik arasında yakınlığa dikkat çekmişlerdir.⁸⁸ İsrail (Scheib) Eldad yazılarıyla Stern'in mirasını onun ölümünden sonra da devam ettirmiştir. Fakat her ne kadar Eldad yazılarında Stern'i övse de Lehi ideolojisinde romantizm ve mistisizmden pragmatizme bir geçiş yaşanmıştır. Grubun öncülerinden olan Yizhak Shamir ve Eliahu Giladi'nin Eylül 1942'de hapisaneden kaçmasıyla ve bir sene sonra Stern'in Polonya'daki yardımcısı Natan Yelin-Mor'un hapisaneden kaçmasıyla Lehi tekrar dirilmiştir.⁸⁹ Yizhak Shamir öncülüğünde tekrar ayağa kalkan Lehi için en büyük sorunlardan biri kendi içindeki liderlik mücadelesiydi. Liderliğe aykırı hareket eden Eliahu Giladi'nin fikirleri Yahudi radikalizminin en uç kısmını temsil ediyordu. Giladi sadece Arap ve İngilizlere karşı değil Yahudi liderlere de suikast yapmayı savunmuştur. Fikirleri ve itaatsizliğinden dolayı Lehi tarafından 1943 yılında idam edilmiştir.⁹⁰ Giladi'nin idamından sonra Lehi'nin iç bütünlüğünü sağlamış ve tekrar baş düşmanı olarak gördüğü İngilizlere karşı eylemlerine devam etmiştir.

Lehi, Filistin'de İngiliz yüksek komiseri olan Sir Harold MacMichael'e karşı en az yedi suikast girişiminde bulunmasına rağmen başarılı olamamıştır.⁹¹ Lehi'nin kendinden tekrar söz ettiren eylemlerinin en büyüğü 6 Kasım 1944'te İngilizlerin Ortadoğu Yüksek Komiseri Churchill'in yakın dostu Lord Moyne'yin Kahire'de suikastla öldürmesiydi.⁹² 6 Kasım 1944'te iki Lehi militanı Eliyahu Hakim ve Eliyahu Bet-Zuri suikastı gerçekleştirdikten sonra olay yerinde yakalanarak 10 Ocak 1945'te idam edilmişlerdir.⁹³ Bu olaydan sonra ittifak ve düşmanlıkların hızlı bir şekilde değiştiği bir dönem başlamıştır. İngiliz- Haganah ittifakı, Etzel ve Lehi'ye yönelik Av Mevsimi operasyonlarıyla sonuçlanmış. İngilizlere karşı Haganah, Etzel ve Lehi ittifakı ise King David ve Lehi tarafından Tel Aviv'de İngiliz ordu üssüne yönelik kanlı operasyonlarıyla bitmiştir.⁹⁴ Birleşik Direniş Hareketi'nin sonlanmasıyla Lehi İngiliz hedeflerine karşı Birleşmiş Milletler paylaşım planı ilan edildiği döneme kadar kanlı birçok saldırı düzenlemiştir.⁹⁵ Kanlı bir dönem sonunda daha fazla dayanamayan İngilizler, sorunu Birleşmiş Milletler'e havale etmiştir. BM'nin paylaşım planı çerçevesinde Yahudi devleti dışında kalan Kudüs Lehi için kabul edilemez olarak görülüyordu.

Bölünme planı sonrası Lehi'nin Kudüs tümeni olan Pelah'ın komutanı Yehoşua Zatler ve arkadaşları Kudüs'ün vazgeçilmezliğini, benzersizliğini ve ona bağlılığını bildiren bir sembole ihtiyaç olduğunu bildirmişlerdir.⁹⁶ Bunun için Yahudi kutsal kitabı Tanah'ta Tehilim bölümünde (Türkçesi Mezmurlar, Kuran'da Zebur) geçen "Ey Yeruslaim, Seni unutursam sağ elim kurusun"⁹⁷ sözlerini esas alan bir sembol oluşturmuşlardır. Sağ elin iki parmağı havada tutulmuş yarı sıkılmış bir yumruk Sembol olarak kullanılmıştır. Bu

⁸⁸ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 11.

⁸⁹ Shindler, The Rise of the Israeli Right, 203.

⁹⁰ Nachman Ben-Yehuda, Political Assassinations by Jews: a Rhetorical Device For Justice, SUNY series in deviance and social control (Albany, NY: State University of New York Press, 1993), 183.

⁹¹ Shindler, The Rise of the Israeli Right, 213.

⁹² Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 91.

⁹³ The Irgun Site, "The Hunting Season".

⁹⁴ Pedahzur ve Perliger, Jewish terrorism in Israel, 24-25.

⁹⁵ Ben-Tor, "Foreign Relations during World War II – Freedom Fighters of Israel Heritage Association".

⁹⁶ "סמל-לח"י-שד"ש-העמותה להגנה מורשת לח"י", 09 Mayıs 2022 de erişildi, [https://lehi.org.il/he/שד"ש-לח"י-סמל](https://lehi.org.il/he/שד)

⁹⁷ Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil) (İstanbul: Kutsal Kitap Şirketi, 2016), 137:5.

Sembol ile Kudüs'ten asla vazgeçmeyeceğini ilan eden Lehi'nin bu tutumu, İsrail Devleti kurulduktan sonra Revizyonistlerin partisi olan Herut ve onun günümüzdeki temsilcisi Likud tarafından da ateşli bir şekilde savunulmaktadır.

Görsel 3: Lehi Sembolü

Kaynak: [https://lehi.org.il/he/סמל-לח-י-שדח/](https://lehi.org.il/he/סמל-לח-י-שדח)

Lehi ve Etzel Revizyonist sağcı geleneğin radikal anlayışını sürdürürken, İşçi Siyonizm'in radikal geleneğini ise bu dönemde Palmach temsil etmekteydi.

2.3. Palmach

İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerin Kuzey Afrika'da hızlı ilerleyişi, Suriye ve Lübnan'da Vichy rejimi altına girmesiyle Yişuv, birçok cepheden tehdit algılamıştır. Bunun üzerine 1941 yılında Haganah'tan daha büyük askerî milislere duyulan ihtiyaç neticesinde Yitzhak Sadeh tarafından Haganah çatısı altında yeni bir askerî örgüt kurulmuştur.⁹⁸ Yeni askerî örgüt Plugot Hamachatz (kısaca Palmach-Vurucu güç) olarak bilinen ve kibutz kökenli yarı zamanlı bir askerî kuvvetti. Palmach, ilk olarak iki binden fazla kadın ve erkek ile toplamda dokuz bölükten oluşmaktaydı.⁹⁹ Palmach'ın ilk operasyonu İngilizlerle birlikte Vichy rejimine karşı Suriye ve Lübnan'ın güneyine yönelikti. Bu operasyonda belirli geçiş yollarının emniyetini, Litani Nehri üzerindeki köprülerin güvenliğini ve İngiliz kuvvetlerinde yer alan Avusturalya birliğinin belirli yerlere naklini sağlama görevlerini Palmach, üstlenmiştir.¹⁰⁰

Haganah kontrolü altında olan Palmach, Yitzhak Sadeh tarafından yönetiliyordu. İsrail ordusunda savaşı sürdüren ve İsrail siyasetine yön veren çoğu kişi Palmach'ta eğitim almıştır. Yitzhak Rabin, Chaim Bar-Lev, David Elazar, Moshe Dayan ve Yigal Alon en tanınan Palmach üyeleriydi.¹⁰¹ Palmach'ın en önemli özelliği ise üyelerinin Kibutz'larda olmasıdır. Bundan dolayı bu askerî gücün üyeleri kibutzlarda çalışan işçilerden oluşmaktaydı.¹⁰² Palmach'ın bayrağı ve sembolü de bu işçi yerleşim birimleri ile askerî güç arasındaki ilişkiden esinlenerek oluşturulmuştur.¹⁰³ Kibutz yerleşimleri tarıma dayandığı

⁹⁸ Eran Kaplan ve Derek J. Penslar, ed., "Origins of the Palmach (1941-42)", in *The Origins of Israel, 1882-1948 A Documentary History* (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011), 293.

⁹⁹ "The Palmach", 02 Eylül 2022 de erişildi, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-palmach>

¹⁰⁰ Yitzhak Sadeh, "The Palmach's First Operations (1944)", içinde *The Origins of Israel, 1882-1948 A Documentary History*, ed. Eran Kaplan ve Derek J. Penslar (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011), 297-98.

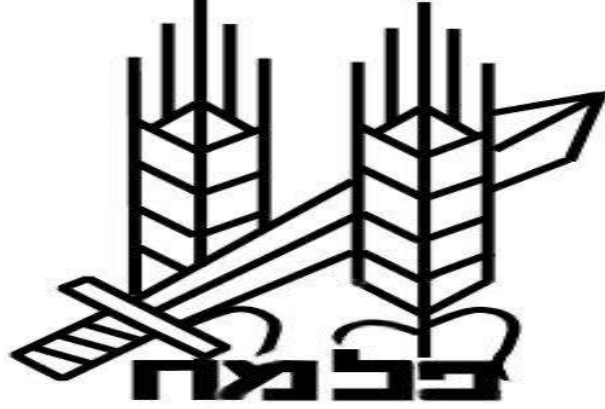
¹⁰¹ Chaim Herzog, *The Arab-Israeli wars: war and peace in the Middle East*, Rev. and updated (New York: Vintage Books, 1984), 18-19.

¹⁰² 36, מאיר פעיל, פלמ"ח-הכוח המגויס של ה"הגנה" (תל אביב: משרד הבטחון-ההוצאה לאור, 1995).

¹⁰³ סמל הפלמ"ח ודגלו", 02 Eylül 2022 de erişildi, <https://www.palmach.org.il/history/database/?itemId=5934>

için bu yerleşimlerde çalışan işçileri sembolize eden iki başak ve arasında yer alan kılıç, işçiler ile askerî gücü birleştiren bir sembol kullanmıştır.

Görsel 4: Palmach Sembolü

Kaynak: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-palmach>

Palmach'ın sembolü gibi onun marşı da devrimci ve öncü Sovyet projesine bağlı ve onun imajına uygun olarak Kızıl Ordu Melodisiyle söylenmiştir. Kibutz ortak yaşamının bir üyesi ve Palmach'ın kültür işlerinden sorumlu Zerubavel Gilad tarafından sözleri yazılan Palmach marşı 1943'te David Zahavi tarafından daha geleneksel ve daha az askerî çağrışım yapan bir şekilde tekrar bestelenmiştir.¹⁰⁴

Bilindiği gibi Kibutz geleneğinden gelenler sol radikal unsurlar barındırıyorlardı. Özellikle başlıca kibutz lideri Yitzhak Tabenkin bu anlayışa öncülük ediyordu. Palmach da bu anlayışa sahip kişilerin çoğunlukta olduğu bir askerî örgüt olmuştur. İngilizlerin izni ile kurulan Palmach, Alman işgal bölgelerinde İngilizlerle birlikte gizli operasyonlar düzenlemiştir. Örneğin Vichy Fransa'sının elinde bulunan Lübnan ve Suriye'ye yönelik İngiliz operasyonlarına Palmach da katılmıştır.¹⁰⁵ Ayrıca Palmach, Kuzey Afrika ve Avrupa'dan Holokostan kaçan mültecileri kurtarma operasyonları ile bazı istihbarat faaliyetlerinde bulunmuştur.¹⁰⁶ Bu operasyonlardan sonra İngilizler Palmach'ı lağvetmek istemiş olsa da bunu başaramamış ve örgüt, yeraltına inmiştir. 1947 BM paylaşım planıyla başlayan ve İngilizlerin çekilmesiyle İsrail için bağımsızlık savaşına dönüşen savaşta en hazır durumda olan askerî kuvvet Palmach'tı. Bağımsızlık savaşında Haganah'ın on iki tugayından üçü (Iftach, Harel ve Negev) Palmach tarafından yönetilmiştir.¹⁰⁷

Palmach 1944 yılında öldürülen Lord Moyne suikastından sonra İngilizlerin Etsel ve Lehi örgütlerine yönelik başlattığı "Av Mevsimi" operasyonlarında İngilizlerle birlikte yedi ay boyunca iş birliği yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizlerin verdiği sözleri tutmadığı gerekçesiyle Palmach, Haganah, Etsel ve Lehi ile İngilizlere yönelik Birleşik

¹⁰⁴ Zerubavel Gilad, "The Palmach Anthem (1941)", içinde The Origins of Israel, 1882–1948 A Documentary History, ed. Eran Kaplan ve Derek J. Penslar (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011), 302.

¹⁰⁵ "תקציר תולדות הפלמ"ח", 02 Eylül 2022 de erişildi, <https://www.palmach.org.il/history/about/>

¹⁰⁶ מאיר פעיל, Palmach, 28.

¹⁰⁷ Iftach Spector, Loud and Clear: The Memoir of an Israeli Fighter Pilot (Minneapolis: Zenith Press, 2009), 31.

Direniş Hareketi'ni kurmuş, King David Oteli saldırısına kadar bu birliktelik devam etmiştir.¹⁰⁸ 1947 BM paylaşım planı ilan edilmesiyle bu örgütler, Araplara karşı ittifak yapmış ve bağımsızlık savaşında beraber hareket etmişlerdir.

3. Yahudi Yeraltı Örgütlerinin Siyasi Sisteme Katılımı

İngiliz manda yönetimi 15 Mayıs 1948 günü sonlandığında Yahudi terörist gruplar Araplara karşı birleşerek günümüzde İsrail Savunma Kuvvetleri (İSK) olan yapıyı oluşturmuşlardır. Etzel, Lehi ve Haganah örgütleri 1949 yılında Arap devletleriyle ateşkes anlaşmaları imzalayana kadar İSK bünyesinde hareket etmişlerdir.¹⁰⁹ Savaş esnasında İSK bünyesinde hareket eden Yahudi terörist gruplar, Plan Dalet (D Planı) adı verilen bir politika çerçevesinde Filistinli sivil nüfusa karşı sistematik bir katliam uygulamışlardır.

Palmach'ın taktik desteği ile 132 Etzel ve Lehi militanından oluşan bir grup, Deir Yassin köyünde büyük bir katliam yapmıştır. Bu katliam günümüzde Filistin Mülteci sorununu yaratan bir olay olmuştur. Sivil insanlara uygulanan vahşet, onların korkuya kapılmasına sebep olmuş ve topraklarını terk etmesini sağlamıştır.¹¹⁰ Savaş devam ederken BM temsilcisi Folke Bernadotte mültecilerin geri dönüşünü ve iki devletli çözüm anlayışını esas alan bir barış planı ilan etmiştir. Bunun üzerine Lehi Yüksek Komutanlığı (Yitzhak Shamir, Natan Yelin-Mor ve İsrail Eldad'tan oluşan) tarafından görevlendirilen dört Lehi üyesi Bernadotte'ye Kudüs'te suikast düzenleyerek öldürmüştür.¹¹¹ Lehi örgütü, İSK'nın hakimiyeti altına girmiş olmasına rağmen Bernadotte suikastında münferit hareket etmiştir. Begin liderliğindeki Etzel de münferit hareket etmesi, bu örgütlerle Ben Gurion liderliğindeki İsrail geçici otoritesini karşı karşıya getirmiştir.

Yahudi yeraltı örgütleri her ne kadar İSK'nın otoritesini kabul etmiş olsa da resmi Siyonist yönetiminin o zaman Kudüs'ü topraklarına katma gibi bir düşüncesi olmadığı için bu örgütlerin İSK otoritesi altında kendi isimleriyle var olmasına izin verilmiştir. Fakat bu durumun daha sonra sorun yarattığı ortaya çıkmıştır. Etzel savaş devam ederken Fransa'dan temin ettiği silahları "Altalena" adlı gemi ile Filistine sokması ve silahları İSK'ya vermemesi Ben Gurion tarafından muhtemel bir darbe girişimi olarak algılanmıştır. Bunun üzerine Ben Gurion Begin'e silahları orduya teslim etmesini aksi takdirde ordunun müdahale edeceğini bildirmiştir. Begin'in kabul etmemesi üzerine ordu gemiyi top ateşine tutmuş ve on dört Etzel üyesi ile iki ordu üyesi çatışmada ölmüştür. Ölenler arasında 1934 yılında öldürülen İşçi Partisi liderlerinden Chaim Arlosoroff cinayetine karışan Avraham Stavsky de vardı ve Menachem Begin ise son anda kurtulmuştur.¹¹² Altalena ve Bernadotte olaylarından sonra Ben Gurion Etzel, Lehi, Palmach ve Haganah örgütlerini lağvedip İSK'ya dahil etmiştir.¹¹³ Bu Yahudi yeraltı örgütlerinin çoğu üyesi yeni devletin savunma

¹⁰⁸ "The Palmach".

¹⁰⁹ "War of Independence", IDF, 27 Eylül 2022 de erişildi, <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/war-of-independence/>.

¹¹⁰ Kovel, Overcoming Zionism, 151.

¹¹¹ Benny Morris, 1948: a history of the first Arab-Israeli war (New Haven [Conn.]: Yale University Press, 2008), 311-12.

¹¹² Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, 100-101.

¹¹³ "פרויקט תיעוד בע"פ של מרכז מורשת מנחם בגין: אפרים מרגולין | מרכז מורשת מנחם בגין | ארכיון המדינה", 03 Eylül 2022 de erişildi,

kuvvetlerine dahil olmayı kabul etmiştir. Fakat çoğu Lehi üyesi olmak üzere yeni oluşuma direnmiş ve eski alışkanlıklarını terk etmeyerek tekrar yeraltına inmişlerdir.

İsrail Devleti kurulunca Begin'in Etzel'i İsrail politik sistemine katılarak Herut (özgürlük) Partisi adını almıştır. Fakat her ne kadar demokratik sisteme katılmış olsa da söylemleri eskisi gibi Ürdün Nehri'nin her iki yakasını kapsayan bir İsrail üzerine olmuştur. Herut, bağımsızlık günü kutlamalarında "gelecek yıl Amman'da" sloganları atmayı sürdürmüştür. Diğer tarafta Lehi üyelerinin bir kısmı 1949 yılında Savaşçılar Partisini kursa da bazıları Machteret Malchut Yisrael (İsrail Yeraltı Krallığı) ve Brit Hakanaim (Zelotların Sözleşmesi) adlı iki yeraltı örgütü kurmuşlardır.¹¹⁴

BM arabulucusu Bernadotte suikastından sonra Yahudi yeraltı örgütleri üzerinde bir baskı oluşmuştur. Etzel lideri Begin, suikastı kınayarak Etzel'e ait Kudüs Tugayı'nı dağıtmıştır. Lehi ise geçici hükümet tarafından terör örgütü olarak ilan edilmiş ve 200 üyesi tutuklanmıştır. Lehi liderlerinden Natan Yalin Mor ile Lehi üyelerinden Matityahu Shmuelevitch yargılanmış ve Yalin Mor 8, Shmuelevitch 5 yıl hapis cezası almıştır. Cezaları daha sonra affedilmiş ve her ikisi de yeraltı faaliyetlerini bırakmayı taahhüt etmiştir.¹¹⁵

Yeraltı faaliyetlerini terekeden Revizyonistlerden Etzel, Menachem Begin liderliğinde Herut (özgürlük) siyasi partisini kurarken, Lehi fraksiyonu ise Savaşçılar Listesi adı altında seçime girmiştir. 1949 seçimlerinde Herut 14 sandalye kazanırken, Savaşçılar Listesi sadece 1 sandalye kazanmıştır.¹¹⁶ Herut'a ve Savaşçılar Listesi'ne katılmayı reddedenlerden bazı eski Revizyonistler, resmi Revizyonist Parti ile seçime girse de yüzde bir olan seçim barajını aşamamış ve daha sonra Herut'a katılmışlardır.¹¹⁷

1965 seçimlerinde Herut ve Liberal Parti birleşerek Gush Herut-Liberalim (Herut-Liberal Bloku, kısacası Gahal) partisini kurmuşlardır.¹¹⁸ Diğer tarafta İşçi Hareketinin iki partisinden ayrılarak farklı siyasi oluşumlara gitmişlerdir. 1955 seçimlerinden önce Mapam'ın sağ kanadı partiden ayrılarak Ahdut Haavoda¹¹⁹, Mapai'nin şahin kanadı ise Raşimat Poaley İsrail (İsrail İşçi Listesi, kısaca Rafi) partilerini kurmuşlardır.¹²⁰ Böylece İşçi Hareketinde Mapam ve Mapai'nin sağ hizipleri farklı oluşumlarda örgütlenmişlerdir.

Gahal siyasi hareketine 1973'te birkaç küçük parti, İşçi Hareketinin sağ kanadı ve maksimalist bir anlayışa sahip Büyük İsrail Hareketi'nin katılımı ile Ha-Likud (birleştirme) partisi kurulmuştur.¹²¹ Böylece günümüzde halen iktidarda olan Likud siyasi hareketinin hangi ideolojik kökenden geldiğini ortaya koymaktadır.

<https://www.archives.gov.il/en/archives/Archive/0b07170688fcd38/File/0b07170689b20dd1/Item/0907170689b20d8c>,

¹¹⁴ Sprinzak, The ascendance of Israel's radical right, 32-34.

¹¹⁵ Shindler, The Rise of the Israeli Right, s. 240.

¹¹⁶ הראשונה, הכנסת, 02 Aralık 2022'de erişildi, <https://main.knesset.gov.il:443/About/History/Pages/KnessetHistory.aspx?kns=1>,

¹¹⁷ Brenner, The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir, s. 103.

¹¹⁸ Mahler, Politics and government in Israel, s. 205.

¹¹⁹ Jonathan Mendilow, Ideology, party change, and electoral campaigns in Israel, 1965-2001, (Albany, NY: State University of New York Press, 2003), 50-58.

¹²⁰ a.g.e., s. 43.

¹²¹ מפלגת הליכוד - ההיסטוריה של התנועה, 13 Aralık 2022'de erişildi, <https://www.likud.org.il>,

Sonuç

İsrail'in Filistinlilere yönelik günümüzde devam eden katliamlarının altında yatan ideolojik anlayışın ne olduğu ve neye dayandığı bu çalışmada ortaya koyulmuştur. Halen iktidarda olan ve Filistinlilere yönelik katliam politikasını sürdüren Likud siyasi hareketinin ideolojisinin dayandığı Yahudi yeraltı örgütleri incelenmiştir. Bu Yahudi yeraltı örgütlerinin ideolojileri ve manda dönemindeki faaliyetleri derinlemesine analiz edilmiş ve bunların günümüzdeki Likud siyasi hareketiyle bağlantısı açığa çıkarılmıştır.

İngiliz manda döneminde faaliyet gösteren Etzel ve Lehi Siyonist sağın, Palmach ise Siyonist solun eylem yanlısı yeraltı örgütleriydi. Bu örgütler İngiliz Manda döneminde terör faaliyetlerinde bulunmuş ve İsrail Devleti kurulduktan sonra da devlet egemenliği altında bu anlayışlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir.

İsrail Devleti kurulduktan sonra farklı siyasi oluşumlarla sisteme dahil olan Yahudi yeraltı örgütleri, 1973 yılında kurulan Likud siyasi hareketinde bir araya gelerek günümüze kadar devam eden güçlü bir siyasi hareket haline gelmişlerdir. Böylece bu çalışma manda dönemindeki Yahudi yeraltı örgütlerinin ideolojik arka planı, terör faaliyetleri, siyasi sisteme katılımı ve siyasi sistem içinde birleşmelerini ortaya koyarak günümüzdeki politikalarını anlamak için bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır.

Beyanname:

- 1. Etik kurul izni:** Bu çalışma için gerekmemektedir.
- 2. Katkı oranı beyanı:** Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.
- 3. Çıkar çatışması beyanı:** Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- Alkhader, Mohammed. "Hagana ve Irgun terör örgütleri ve İsrail'in kuruluşundaki rolleri", Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, 2015.
- Asal, Caner "İsrail'in kuruluşunda revizyonist siyonizm ve İrgun örgütü", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2018
- Bali, Rıfat N. *Betar Türkiye: bir Siyonist gençlik hareketinin hikâyesi, 1933-1971*. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık Ticaret A.Ş., 2020.
- Batu, Gökhan. "İsrail-İran Mücadelesi: Nitelikli Üstünlüğün, Asimetri ve Nicelikle Dengelenmesi", 20 Mart 2025'te Erişildi, <https://orsam.org.tr/tr/israil-iran-mucadelesi-nitelikli-ustunlugun-asimetri-ve-nicelikle-dengelenmesi>
- Beckerman-Boys, Carly. "The Reversal of the Passfield White Paper, 1930–1: A Reassessment". *Journal of Contemporary History* 51, no. 2 (2016): 213-33.
- Ben-Tor, Nechemia. "Foreign Relations during World War II – Freedom Fighters of Israel Heritage Association". Freedom Fighters of Israel Heritage Association (FF-LEHI). 12 Nisan 2022'te erişildi. <https://lehi.org.il/en/foreign-relations-during-world-war-ii/>.
- Ben-Yehuda, Nachman. *Political Assassinations by Jews: a Rhetorical Device For Justice*. Albany, NY: State University of New York Press, 1993.

- Brenner, Lenni. *The Iron Wall: Zionist Revisionism from Jabotinsky to Shamir*. London: Zed Books, 1984.
- Chazan, Meir. "The Dispute in Mapai over 'Self-Restraint' and 'Purity of Arms' During the Arab Revolt". *Jewish Social Studies* 15, no. 3 (2009): 89-113. <https://doi.org/10.2979/jss.2009.15.3.89>.
- Cohn-Sherbok, Dan. *The Dictionary of Jewish Biography*. London: Continuum, 2005.
- Garaudy, Roger. *İsrail Sorunu, Siyasi Siyonizm*. Çev. Cemal Aydın. İstanbul: Timaş Yayınları, 2019.
- Gilad, Zerubavel. "The Palmach Anthem (1941)". in *The Origins of Israel, 1882–1948 A Documentary History*, editör Eran Kaplan ve Derek J. Penslar, 302-3. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011.
- Golan, Zev. *Stern: The Man and His Gang*. Tel Aviv: Yair Publishing, 2011.
- Goranov, Stefan. "İrkçılık: Siyonizmin Temel İlkesi". İçinde *Siyonizm ve İrkçılık*, Ed. Türkaya Ataöv, 64-78. Ankara: İleri Yayınları, 2019.
- Halkin, Hillel. *Jabotinsky: a life*. Jewish lives. New Haven, Connecticut: Yale University Press, 2014.
- Halsell, Grace. *Tanrı'yı Kıyamete Zorlamak: ABD-İsrail İttifakının Dini Temelleri*. Çev. Mustafa Acar ve Hüsnü Özmen. Ankara: Serbets Kitaplar, 2021.
- Heller, Joseph. *The Stern Gang: Ideology, Politics and Terror, 1940-1949*. Routledge, 2012.
- Herzog, Chaim. *The Arab-Israeli wars: war and peace in the Middle East*. Rev. and Updated. New York: Vintage Books, 1984.
- IDF. "War of Independence". 27 Eylül 2022'te erişildi. <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/war-of-independence/>.
- İlbaş, Serdal. "Filistin Sorununda İki Devletli Çözüm Yaklaşımının Çöküşü". *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi* 4, no. 2 (2023): 197-213. <https://doi.org/10.58702/teyd.1241970>.
- Jabotinsky Institute in Israel National Culture -Zionist Heritage. "Arlosoroff Murder". 18 Mart 2022'de erişildi. <http://en.jabotinsky.org/zeev-jabotinsky/life-story/arlosoroff-murder/>.
- Jabotinsky, Vladimir. "On the Iron Wall (1923)". in *The Origins of Israel 1882–1948: A Documentary History*, editör Eran Kaplan, 257-63. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011.
- Jabotinsky, Vladimir. *Sadece bir emir kipi "İsrail'i kur"*. Çev. Atilla Aşçı. İstanbul: Yeditepe, 2013.
- Jabotinsky, Vladimir. "Thou Shalt Not Wear Sha'atnez". in *The Origins of Israel, 1882–1948 A Documentary History*, editör Eran Kaplan ve Derek J. Penslar, 141-44. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011.
- Jabotinsky, Vladimir. "What Has Been Evacuated". *The Jewish Herald*, 07 1939.
- Jewish Virtual Library: A Project of Aice. "Avraham Tehomi". 24 Mart 2022'de erişildi. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/avraham-tehomi>.
- Jewish Virtual Library: A Project of Aice. "Background & Overview of the Irgun (Etzel)". 22 Mart 2022'de erişildi. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-the-irgun-etzel>.

- Jewish Virtual Library: A Project of Aice. "The Establishment of the Irgun". 24 Mart 2022'de erişildi. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-establishment-of-the-irgun>.
- Kaplan, Eran. *The Jewish radical right: Revisionist Zionism and its ideological legacy*. Studies on Israel. Madison, Wis: University of Wisconsin Press, 2005.
- Kaplan, Eran, ve Derek J. Penslar, ed. "Origins of the Palmach (1941-42)". in *The Origins of Israel, 1882-1948 A Documentary History*, 293-96. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011.
- Katz, Emmanuel. *Lechi: Fighters for The Freedom of Israek (F.F.I)*. Tel Aviv: Yair Publishing, 1987.
- knesset.gov.il. "Ze'ev Jabotinsky - Revisionist Movement". The Knesset, 26 Ocak 2022'de erişildi. https://knesset.gov.il/vip/jabotinsky/eng/Revisionist_eng.html.
- Kovel, Joel. *Overcoming Zionism: creating a single democratic state in Israel/Palestine*. London ; Ann Arbor, MI ; Toronto: Pluto, ; Between the Lines, 2007.
- Kurt, Menderes. "İsrail'de Yahudi Dini Terörizmi," *Filistin Araştırmaları Dergisi*, no. 4 (2018): 1-26. <https://doi.org/10.34230/fiad.481257>
- Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil)*. İstanbul: Kutsal Kitap Şirketi, 2016.
- Medoff, Rafael, ve Chaim I Waxman. *The A to Z of Zionism*. Lanham, MD: Scarecrow Press, 2009.
- Mendilow, Jonathan. *Ideology, Party Change, And Electoral Campaigns İn Israel, 1965-2001*, Albany, NY: State University of New York Press, 2003.
- Montefiore, Simon Sebag. *Kudüs: bir şehrin biyografisi*. Çev. Cem Demirkan. İstanbul: Pegasus Yayınları, 2016.
- Morris, Benny. *1948: a history of the first Arab-Israeli war*. New Haven [Conn.]: Yale University Press, 2008.
- Pappe, Ilan. *Modern Filistin Tarihi*. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2007.
- Pedahzur, Ami, ve Arie Perliger. *Jewish terrorism in Israel*. Columbia studies in terrorism and irregular warfare. New York: Columbia University Press, 2009.
- Sadeh, Yitzhak. "The Palmach's First Operations (1944)". in *The Origins of Israel, 1882-1948 A Documentary History*, editör Eran Kaplan ve Derek J. Penslar, 297-301. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2011.
- Scherr, Barry P. "An Odessa Odyssey: Vladimir Jabotinsky's The Five". *Slavic Review* 70, no. 1 (2011): 94-115. <https://doi.org/10.5612/slavicreview.70.1.0094>.
- Shavit, Jacob. *Jabotinsky and the revisionist movement, 1925-1948*. London, England ; Totawa, N.J: Frank Cass, 1988.
- Shelef, Nadav G. "From 'Both Banks of the Jordan' to the 'Whole Land of Israel: Ideological Change in Revisionist Zionism". *Israel Studies* 9, no. 1 (2004): 125-48.
- Shilon, Avi. *Menachem Begin: A Life*. New Haven ; London: Yale University Press, 2012.
- Shindler, Colin. *The Rise of the Israeli Right: From Odessa to Hebron*. New York, NY: Cambridge University Press, 2015.
- Shindler, Colin. *The triumph of military Zionism*. London ; New York: I.B. Tauris, 2006.
- Shlaim, Avi. *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası*. Çeviren Tuba Demirci. İstanbul: Küre Yayınları, 2019.

- Shapiro, Shlomo. "The Intellectual Foundations of Jewish National Terrorism: Avraham Stern and the Lehi". *Terrorism and Political Violence* 25, no. 4 (Eylül 2013): 606-20.
- Spector, Iftach. *Loud and Clear: The Memoir of an Israeli Fighter Pilot*. Minneapolis: Zenith Press, 2009.
- Sprinzak, Ehud. *The ascendance of Israel's radical right*. New York: Oxford University Press, 1991.
- Tamir, Dan. *Hebrew Fascism in Palestine, 1922-1942*. Cham: Springer International Publishing : Imprint: Palgrave Macmillan, 2018.
- Taylor, Alan R. *İsrail'in doğuşu: 1897-1947 siyonist diplomasinin analizi*. Çev. Mesut Kardeşhan, 2001.
- The Irgun Site. "Restrain and Retaliation". ETZEL. 25 Mart 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The Bombing of The King David Hotel". ETZEL. 04 Mayıs 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The Establishment of The Irgun". ETZEL. 24 Mart 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The Hunting Season". ETZEL. 11 Nisan 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The Irgun Abroad". ETZEL. 09 Mayıs 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The Revolt is Proclaimed". ETZEL. 28 Mart 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The Split Within The Irgun". ETZEL. 25 Mart 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- The Irgun Site. "The United Resistance (Tnuat Hameri)". ETZEL. 26 Nisan 2022'de erişildi. <https://etzel.org.il/english/index.html>.
- "The Palmach". 02 Eylül 2022
'de erişildi . <https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-palmach>.
- 2003 .יעקב בנאי (מזל). חיילים אלמונים: ספר מבצעי לח"י. תל אביב: הוצאת יאיר, 2003.
- "לח"י". 09 Mayıs 2022'de erişildi. <https://lehi.org.il/he/סמל-לח-י-חדש/>.
- 1995 .מאיר פעיל. פלמ"ח-הכוח המגויס של ה"הגנה". תל אביב: משרד הבטחון-ההוצאה לאור, 1995.
- 1999 .מור, נתן ילין. *לוחמי חרות ישראל: אנשים, רעינות, עלילות*. תל אביב: הוצאת יאיר, 1999.
- "פרויקט תיעוד בע"פ של מרכז מורשת מנחם בגין: אפרים מרגולין | מרכז מורשת מנחם בגין | ארכיון | המדינה". Erişim 03 Eylül 2022'de erişildi. <https://www.archives.gov.il/en/archives/Archive/0b07170688fcdd38/File/0b07170689b20dd1/Item/0907170689b20d8c>.
- "תקציר תולדות הפלמ"ח". 02 Eylül 2022'de erişildi. <https://www.palmach.org.il/history/about/>.
- "הראשונה", הכנסת, 02 Aralık 2022'de erişildi, <https://main.knesset.gov.il/443/About/History/Pages/KnessetHistory.aspx?kns=1>.
- ההיסטוריה של התנועה - מפלגת הליכוד, 13 Aralık 2022'de erişildi, <https://www.likud.org.il>

Extended Abstract

The British mandate in Palestine began in 1918, when Ottoman rule ended. The mandate lasted until May 1948. During this period, the policies implemented by the British in Palestine varied within the framework of their interests in the Middle East. These policies were criticized from time to time by Palestinians and Jews. British policies were sometimes in favor of Palestine and sometimes in favor of the Jews. When they were in favor of Palestine, they were subject to intense pressure from the Jews, while the Palestinians objected to policies that were in favor of the Jews. The British, who abandoned many of their policies during the mandate period, referred Palestine, which was increasingly costly for them, to the United Nations in 1947. The British promised to establish a homeland for Jews in Palestine with the Balfour Declaration. However, they encountered strong objections from the Palestinians there in realizing this project. The British preferred to follow a balanced policy in this process in order to protect their interests in the Middle East, but they were unsuccessful in doing so. Discussions began among Zionist Jews, especially against this changing policy of the British, and as a result of these discussions, new organizations emerged outside the authority of the official Zionist organization. As a result of the British constantly stepping back and the Zionist Organization remaining ineffective against this, an alternative Zionist understanding was developed by Vladimir Jabotinsky. Jabotinsky, who did not see it possible for Zionism to succeed in its current form, argued that Zionism absolutely had to renew itself. Jabotinsky, who resigned from the official Zionist organization, put forward a new Zionist understanding that he called Revisionist Zionism. Unlike the official Zionist Organization, the new Zionist understanding advocated a military solution instead of working in harmony with the British.

Revisionist Zionists believed that the only solution to achieve success against both the British and the Palestinians was the military path. When Jabotinsky's speeches on the military method were not put into action, a group of Revisionists left the Haganah, the defense arm of the Official Zionist Organization, and established an underground organization, abbreviated in Hebrew as Etzel, in order to take action. An ultra-nationalist group that did not find the actions of this group sufficient separated from Etzel and founded a new underground organization called Lehi. These two groups emerged within the right-wing Revisionist Zionist understanding. However, there was also a group within the left-wing labor movement that contained radical elements. This group was founded by those living in agricultural communal living areas such as Kibbutzim called Palmach. Palmach represents the most extreme point of the Jewish left movement. Both Etzel and Lehi, as well as Palmach, resorted to terror methods in Palestine during the British Mandate period.

This study examines the ideologies and activities of the Jewish underground organizations Etzel, Lehi and Palmach that existed during the British mandate in Palestine. In this context, the ideologies of the Jewish underground organizations provide a guide to understanding the anatomy of the violence that the Israeli State inflicts on Palestinians. Although these organizations emerged within rival versions of the Zionist ideology, they

were similar to each other in terms of method and sometimes acted together. Etzel, who emerged from the revisionist Zionist ideology, was criticized by a more radical faction within himself for his policies, and this group separated from Etzel and founded an organization called Lehi, which advocated implementing harsher policies. After the establishment of the Israeli State, these two organizations joined the political system and Etzel became the Herut political party, while Lehi participated in the first elections under the name of the Fighters' List. Later, the Fighters' List also joined the Herut movement. The third underground organization, Palmach, was based on the ideology of Yitzhak Tabenkin, a left-wing extremist who came from the Kibbutzim tradition. Although this group was allowed to be established by the British during the mandate period, it was later attempted to be disbanded, but the organization went underground and resorted to terrorist methods. After the establishment of the State of Israel, the group continued its ideological existence within both Mapai (Israeli Workers' Party) and Mapam (United Labor Party). Before the 1977 elections, those from the Palmach tradition separated from the leftist labor movement and merged with Herut, establishing the current Likud (Unification) party. This situation is the subject that this study focuses on, which ideologies lie behind the violence that the Likud political movement, which is currently in power, implements against Palestinians. This study also analyzes the terrorist activities of Jewish underground organizations against Palestinians during the British Mandate period, and facilitates comparisons with the current situation. Because the policy of violence against Palestinians by Jewish underground organizations such as Etzel, Lehi and Palmach during the British Mandate period has not changed today. The only difference is the authority of the perpetrator and the more systematic nature of the violence. In other words, during the British Mandate period, violence against Palestinians was carried out by Jewish underground organizations using terrorist methods. Today, violence against Palestinians is more systematic and carried out under state authority. This is actually due to the fact that the ideology of the Jewish underground organizations during the British Mandate period forms the basis of the Likud movement, which is in power today. This study reveals the basic motivation and ideological background that ensures that the massacres experienced by Palestinians during the British Mandate continue today. This study also establishes a bridge between the British Mandate period and today and goes to the root of Israel's political goals.